

POVEZIVANJE FAKULTETA I UDRUŽENOG RADA

U ovom trenutku reformskih zahvata u sferi odgoja i obrazovanja nesumnjivo da povezivanje nauke i prakse, odnosno povezivanje visokoškolskih institucija i udruženog rada, zauzima ključno mjesto. To povezivanje je jedna od izrazito važnih (može se reći i sudbonosnih) mogućnosti koje stoje pred društvom i njegovim daljnjim razvojnim putovima.

Iako dosad postignuti rezultati na tom području nisu baš zadovoljavajući, ipak valja konstatirati da su procesi krenuli. Moguće je zapaziti dosta neujednačenosti u svemu tome, posebno u nekim djelatnostima.

Naš Fakultet je jedan od onih koji povezivanju s udruženim radom daje zapažen značaj i gdje su i postignuti određeni, relativno zadovoljavajući rezultati. Također, naš Fakultet treba u narednom razdoblju svoju pažnju u velikoj mjeri usmjeriti upravo na ovu problematiku. Unapređenje suradnje s udruženim radom, prijelaz na slobodne i neposredne oblike razmjene rada treba biti "conditio sine qua non" naše aktivnosti i naših perspektivnih opredjeljenja.

I. PRISTUPNA RAZMATRANJA

Temeljni postulat reforme odgoja i obrazovanja, povezivanje znanosti i prakse, približavanje tvornice i škole, vrlo je detaljno razradjen u našim društvenim dokumentima. Čini se da su opredjeljenja nedvosmisljena i jasna i da je proces, gledajući ga s tih pozicija, moguć u relativno kratkom vremenu. Pa ipak, postoji vrlo značajan raskorak između naznačenog društvenog opredjeljenja i stvarne situacije u našoj privrednoj i sveučili-

lišnoj praksi. Rezultati koji se tu konkretno postižu postoje, ali je moguće naglasiti da još ne zadovoljavaju potrebe razvoja našeg društva. Prisutan je i dalje, posebno u nekim djelatnostima, značajan raskorak nauke i prakse, zatim postojanje dviju posebnih linija razvoja (znanost za sebe, praksa za sebe) umjesto da se stvaraju integrirane, jedinstvene cjeline koje samo u zajedništvu mogu dati optimalne rezultate. Uostalom, znanstvena teorija nije dogma niti pak je sama sebi svrha i ona svoju poziciju na naučnom pijedestalu može zadržati samo ukoliko je verificirana u praksi i ukoliko postoji stalni dinamizam verifikacije. Isto se odnosi i na praksu koja je bez nauke osudjena, u najboljem slučaju, na mediokritetstvo, oponašanje, slabije rezultate, zavisnost, a vrlo često i na ono najgore - nazadovanje, pa i propadanje.

Društveni sadržaj Ustava, Zakona o udruženom radu i Zakona o visokom obrazovanju nalaže intenzivnu aktivnost organizacija udruženog rada visokog obrazovanja u neposrednom samoupravnom sporazumijevanju i slobodnoj razmjeni rada s organizacijama udruženog rada privrede i društvenih djelatnosti.

Zadaci koji proizlaze iz ovih dokumenata mogu se uspješno ostvarivati samo trajnom zajedničkom akcijom s udruženim radom materijalne proizvodnje i društvenih djelatnosti s jedne, te permanentnim dogovaranjem i koordinacijom srodnih organizacija udruženog rada visokog obrazovanja, s druge strane.

Podsjetimo se partijskih dokumenata koji tretiraju ovo vitalno pitanje našeg društvenog razvoja:

"Savez komunista Jugoslavije odlučno se zalaže za temeljnu izmenu društvenog položaja delatnosti vaspitanja i obrazovanja na osnovi njenog samoupravnog udruživanja s ostalim delatnostima u jedinstveni sistem udruženog rada.

Samoupravno konstituiranje vaspitanja i obrazovanja, organska i funkcionalna povezanost svih delova udruženog rada i obrazovanja u okviru jedinstvenog sistema udruženog rada i aktivna uloga vaspitno-obrazovne delatnosti u društvenoj reprodukciji, u bržem razvoju proizvodnih snaga i socijalističkih samoupravnih proizvodnih odnosa predstavljaju danas osnovni smer društvene akcije u cilju temeljne transformacije vaspitno-obrazovne delatnosti". 1)

1) *Iz Rezolucije X kongresa SKJ, Deseti kongres SKJ, Dokumenti, Komunist, Beograd, 1975, str. 239.*

II. NEKE ZNAČAJKE POVEZ IVANJA FAKULTETA I UDRUŽENOG RADA

Rezultati, koje ostvarujemo u mijenjanju ukupnih društveno-ekonomskih odnosa, tempo, kojim realiziramo samoupravnu transformaciju cjelokupnog društva, presudni su i za domete u preobražaju odgoja i obrazovanja. U mjeri, u kojoj udruženi rad ovladava cjelinom društveno-ekonomskih odnosa, ovladava i politicom obrazovanja. Drugim riječima, preobražaj odgoja i obrazovanja proizlazi iz ukupnog samoupravnog preobražaja našeg društva, iz ukupnosti društveno-ekonomskih i političkih determinanti sistema socijalističkog samoupravljanja, kao logički izraz na šeg dosadašnjeg demokratskog razvoja.

Integriranje obrazovanja u jedinstven sistem udruženog rada, njegovo dovodjenje u funkciju društvenih razvojnih potreba, zatim obrazovanje za rad i putem rada, permanentno obrazovanje i usavršavanje osnovno je ishodište Rezolucije X kongresa SKJ o preobražaju odgoja i obrazovanja.

Proces integracije obrazovanja u cjelinu udruženog rada otvoren je na širokom prostoru, mada se u svim sredinama ne odvija jednakim intenzitetom. Brojni su primjeri proizvodnih i drugih organizacija udruženog rada u poticanju inicijative za čvršće povezivanje s obrazovnim institucijama, za njihov aktivniji odnos prema odgoju i obrazovanju kao bitnom uvjetu vlastitog razvoja. Isto tako svjedoci smo značajnijeg okretanja sve većeg broja škola i fakulteta prema potrebama udruženog rada, razvijanja oblika neposrednog udruživanja i povezivanja. Pa ipak, izgradnja novih društveno-ekonomskih odnosa na principima slobodne razmjene rada i dohodovnog povezivanja u oblasti obrazovanja, usprkos jasnim načelnim društvenim opredjeljenjima, teče dosta sporo. U suštini još je uvijek dominantan administrativno-budžetski sistem u kojem država određuje visinu sredstava za potrebe obrazovanja u sklopu ukupne bilance opće i zajedničke potrošnje.

Umjesto samoupravnog usaglašavanja potreba, interesa i mogućnosti u skupštinama samoupravnih interesnih zajednica obrazovanja stvari se svode na financiranje postojećih škola i fakulteta, na financiranje broja učenika, studenata ili nastavnog sata po prosječnim cijenama. Uzrok ovakvom stanju treba tražiti u činjenici da udruženi rad još uvijek nije ovladao cjelinom dohotka, da ne dolazi do izražaja snaga delegacija i delegatskog sistema, moć radnikovog odlučivanja i da se novi

društveno-ekonomski odnosi teško radjaju jer udruženi rad ne vlada u dovoljnoj mjeri politikom obrazovanja i planiranjem obrazovno-kadrovskih potreba. Sporo se rastaču stari odnosi, u kojima je dominantan državni monopol nad obrazovanjem, činovnički mentalitet, podvojenost obrazovanja i proizvodnje.

U tom kontekstu treba uočiti odnose neposrednog udruživanja između visokoškolskih institucija i organizacija udruženog rada drugih oblasti rada u našoj republici. Struktura prihoda fakulteta u SR Hrvatskoj ostvarenih u 1980. godini jasno ukazuje na velike razlike koje su prisutne između raznih fakulteta kada je u pitanju stjecanje dohotka putem samoupravnih interesnih zajednica, odnosno u neposrednim odnosima (tabela 1).

Iz pokazatelja o strukturi prihoda fakulteta u SR Hrvatskoj vidljivo je da ima fakulteta koji još uopće nisu krenuli u proces neposrednog povezivanja i udruživanja, u zasnivanje odnosa slobodne razmjene rada, kao i onih koji preko 75% svojih prihoda ostvaruju na bazi neposrednih odnosa s udruženim radom materijalne proizvodnje i društvenih djelatnosti.

Ovdje valja istaći da u tim neposrednim odnosima još nema pravog dohodovnog povezivanja, učešća u zajedničkom prihodu, a da ima i onih popratnih negativnih pojava kao što su komercijalizacija odgojno-obrazovnog rada, grupnovlasnička ponašanja, partikularizam, regionalna i lokalna zatvaranja. Sve to, međutim, ne umanjuje činjenicu da je proces neposrednog udruživanja i povezivanja između obrazovanja i drugih organizacija udruženog rada na principima slobodne razmjene rada otvoren na širokom frontu. Isto tako, treba upozoriti na one interpretacije koje slobodnu razmjenu rada tumače samo kao instrument raspodjele dohotka ili je svode na novi način financiranja obrazovanja. Tako slobodnu razmjenu rada treba razvijati prije svega kao oblik udruživanja rada i sredstava i kao zajedničko programiranje razvoja, kao i odnos zajedničke odgovornosti obrazovanja i drugih oblasti rada u podizanju društvene produktivnosti.

Eliminiranje ostataka starog sistema i afirmacija principa neposredne i slobodne razmjene rada između obrazovanja i proizvodnje na konkretnim programima odgoja i obrazovanja od presudnog je značenja za razvoj samoupravnih odnosa, za čvršće povezivanje obrazovnog rada s ostalim udruženim radom, za uspjeh samoupravnog preobražaja odgoja i obrazovanja.

Tabl.br.1. Struktura prihoda fakulteta u SRH ostvarenih u 1980. godini

SVEUČ IL IŠTE Naziv fakulteta	UKUPNO u 000	Prih.ostvareni od(%)			Pro- dajom	Dotac. Subven- cije	Ostali prihodi
		SIZ-ova	neposr. razmj.	gra- djana (škola.)			
1	2	3	4	5	6	7	8
ZAGREB							
1. Fakultet za vanjsku trgovinu	56,698	59,08	25,64	14,19	0,37	-	0,72
2. Ekonomski fakultet	68,054	69,60	13,05	12,12	1,38	-	3,85
3. Pravni fakultet	54,859	61,76	-	35,74	1,85	-	0,65
4. Fakultet političkih nauka	34,206	78,92	-	19,96	0,59	-	0,53
5. Filozofski fakultet	228,922	78,61	14,21	3,84	-	-	3,34
6. Fak. za fizičku kulturu	51,311	56,25	36,47	4,68	-	-	2,60
7. Tehnološki fakultet	113,763	81,58	9,78	0,71	-	-	7,93
8. Šumarski fakultet	74,574	36,10	1,18	-	22,57	-	40,15
9. Fakultet gradj. znanosti	709,760	15,88	82,22	0,53	-	-	1,37
10. Arhitektonski fakultet	97,402	31,96	64,43	2,89	-	-	0,72
11. Geodetski fakultet	50,966	48,38	48,06	2,35	0,18	0,10	0,93
12. Elektrotehnički fakultet	124,574	71,26	22,71	4,76	1,02	-	0,25
13. Medicinski fakultet	215,070	69,84	5,67	9,01	12,15	0,13	3,20
14. Stomatološki fakultet	48,788	83,19	6,04	9,62	-	-	1,15
15. Farmaceut.biokem.teh.fakul.	40,602	95,50	1,53	1,35	-	-	1,62
16. Veterinarski fakultet	77,050	15,06	-	2,17	24,49	57,83	0,45
17. Akademija likovnih umjetnosti	16,848	99,18	-	-	-	-	0,82
18. Fak.poljoprivrednih znanosti	305,625	23,90	13,00	0,20	59,50	-	3,40
19. Fakultet za defektologiju	17,802	90,10	1,40	4,80	-	-	3,70
20. Fakultet stroj.i brodograd.	146,086	78,40	18,50	0,60	0,70	-	1,80
21. Fak.organiz.i inform.Varaž.	49,602	35,0	43,20	13,00	-	-	8,8
22. Rudarsko naftni geološ.	15,664						

 Bratko S., Piskač P. Povezivanje
 fakulteta i udruženog rada. Zbornik radova (1981), 5

	1	2	3	4	5	6	7	8
SPL IT								
23. Fak.za turiz.i vanj.trg.Dubr.	15,834	80,27	1,89	14,33	-	3,00	0,51	
24. Filozofski fakultet Zadar	55,582	-	-	4,48	-	95,31	0,21	
25. Tehnološki fakultet Split	21,050	93,70	3,36	0,58	-	0,73	1,63	
26. Fakult.elek.,stroj.i brodogr.	45,029	88,17	7,07	1,72	-	-	3,04	
27. Gradjevinski fakultet	90,530	19,00	76,6	0,01	3,7	-	0,69	
28. Ekonovski fakultet	8,349	81,9	-	17,9	-	-	0,20	
29. Pravni fakultet	24,682	59,98	0,26	38,77	-	-	0,99	
RIJEKA								
30. Hotelijerski fakult.Opatija	18,620	46,53	22,92	24,59	2,73	-	3,33	
31. Ekonomski fakultet Rijeka	27,758	57,12	8,35	23,74	2,66	-	18,13	
32. Pravni fakultet Rijeka	12,852	66,89	3,24	29,18	-	0,66	0,03	
33. Pedagoški fakultet Rijeka	46,287	80,12	6,64	12,90	-	-	0,34	
34. Fak.za pomor.i saobraćaj Rij.	34,728	65,01	3,47	15,08	11,54	-	4,90	
35. Fak.graditelj,znanosti Rijeka	29,561	59,09	34,30	5,89	-	-	0,72	
36. Tehnički fakultet Rijeka	47,767	71,31	19,86	7,11	0,48	-	1,24	
37. Medicinski fakultet Rijeka	61,304	79,33	19,30	1,25	-	-	0,12	
38. Pravni fakultet	3,770	2,7	-	42,30	54,6	-	0,40	
OŠIJEK								
39. Ekonomski fakultet	32,651	56,49	12,91	21,23	4,51	1,63	3,32	
40. Pravni fakultet	24,568	65,59	1,76	24,63	6,26	0,30	1,46	
41. Pedagoški fakultet	56,074	85,10	5,63	8,36	-	-	0,91	
42. Poljoprivredni fakultet	51,005	69,22	25,12	4,79	-	-	0,87	
43. Prehrambeno-tehnološki fak.	13,643	89,98	8,03	0,06	-	-	1,93	
U:K U P N O 1-43:	3.319,882	50,05	31,08	5,13	2,73	3,05	7,96	

Izvor: Podaci Stručne službe RSIZ-a za usmjereno obrazovanje.

Napori koji se u našoj Republici čine oko neposredne i slobodne razmjene rada između obrazovanja i proizvodnje daju određene rezultate. Ti rezultati, iako su još uvijek (generalno gledajući) nezadovoljavajući i dosta neujednačeni, ipak nam mogu poslužiti kao indikacija određenih problema i mogućnosti koje tu postoje.

U tabeli smo pokušali ilustrirati to stanje pomoću prikaza strukture prihoda fakulteta u SRH za 1980. godinu, gdje smo posebno izdvojili poziciju formiranja prihoda ostvarenog neposrednom slobodnom razmjenom rada.

III. POZICIJA FAKULTETA ORGANIZACIJE I INFORMATIKE U POVEZIVANJU S UDRUŽENIM RADOM I NAZNAKA NEKIH PRAVACA U DALJNJOJ AKTIVNOSTI

Već smo iz predočene tabele mogli uočiti da naš Fakultet spada među one visokoškolske institucije koje na osnovama već naglašanih reformskih postulata čine napore kako bi povezivanje i suradnja s udruženim radom bila što jača i kvalitetnija.

Tako u strukturi prihoda naš Fakultet ostvaruje 43,20% neposrednom slobodnom razmjenom rada (taj trend za ovu godinu je još povoljniji), što je daleko najviše od svih visokoškolskih institucija naše grupacije, a među svim visokoškolskim organizacijama u SR Hrvatskoj smo na petom mjestu.

S druge strane prihod koji se ostvaruje preko mehanizma SIZ-ovskog djelovanja razmjerno je manji (35%). Takav odnos treba biti poticaj za daljnje napore u razvijanju slobodne i neposredne razmjene rada kao najprihvatljivijeg oblika povezivanja s udruženim radom. Svjesni smo činjenice da su SIZ-ovi usmjerenog obrazovanja s jedne strane prelazni oblik prema slobodnoj razmjeni rada (pa da prema tome nisu institucija slobodne razmjene rada kako se to ponekad pokušava naglasiti), a s druge strane, gledajući posebno s organizacijsko-funkcionalne pozicije, nisu ni u sadašnjem trenutku u nivou razvoja društva optimalno rješenje. Čak štaviše, ozbiljno se razmišlja o potrebi njihovog daljnjeg funkcioniranja i nekim drugim mogućim modalitetima i organizacijskim rješenjima koja bi bila uspješnija i korisnija od postojećih.

Postojeću neposrednu i slobodnu razmjenu rada Fakulteta i udruženog rada možemo segmentirati u tri bitne, globalne vrste suradnje:

- 1) suradnja na području obrazovanja kadrova za potrebe udruženog rada,
- 2) suradnja na izvodjenju znanstvenih i stručnih projekata za potrebe udruženog rada,
- 3) permanentno obrazovanje za potrebe udruženog rada.

Mogući su još neki oblici, izvan naznačenih, ali ovo su ti koji se najčešće javljaju u sadašnjem djelovanju Fakulteta.

Razmatrajući prvi segment možemo konstatirati da smo tu najdalje došli. Fakultet već niz godina ima primjenu suradnju s udruženim radom za čije potrebe se, u postojećim programima Fakulteta, izvodi studij uz rad. Posebno ovdje valja istaknuti suradnju s nekim velikim sistemima, kao što su npr.: "Podravka" iz Koprivnice, "Varteks" iz Varaždina, SDK SR Hrvatske i sl.

Kao što znamo, reformom obrazovanja kod upisa na studij uz rad prednost i pravo direktnog upisa imali su oni kandidati koji su na studij upućivani od strane svojih organizacija udruženog rada a na osnovu planiranih kadrovske potreba. Potreba za obrazovanjem i profilom kadrova koje daje naš Fakultet u značajnoj mjeri je prisutna u našem udruženom radu. To možemo potkrijepiti činjenicom da je upravo najveći broj odluka bio vezan uz školovanje na našem Fakultetu (ovdje mislimo na upute unutar fakulteta iz naše grupacije).

Tako je npr. u školskoj godini 1979/80. od ukupno upisanih 339 studenata na prvu godinu s odlukom OUR-a bilo upisanih 259. Taj trend se nastavlja i u slijedećim godinama pa je u školskoj godini 1980/81. od ukupno 346 upisanih bio 301 student s odlukom, a u školskoj godini 1981/82. od 320 upisanih studenata na studij uz rad prve godine bilo ih je 278 s odlukom OUR-a.

Tu možemo tražiti i daljnje pravce razvoja neposredne i slobodne razmjene rada između našeg Fakulteta i udruženog rada, jer sigurno da tu imade još dosta rješenja koja bi mogla unaprijediti promatrani sistem (prisjetimo se npr. izvodjenja nastave u tvornici - slučaj koji smo imali u "Podravci" i sl.).

Znanstveni i stručni projekti za potrebe udruženog rada drugo je područje suradnje za koje naš Fakultet treba da je izrazito zainteresiran. U pravilu suradnja se odvija preko dva osnovna oblika. S jedne strane to su projekti koji se organiziraju preko Samoupravne interesne zajednice za znanost, a s druge strane pro

jekti koji se izvode u direktnom aranžmanu s udruženim radom. Svakako da valja sve više razvijati ovaj drugi oblik i težiti da on u perspektivi postane dominantan. Iako nam nije namjera da se u ovom radu bavimo detaljima, ipak valjalo bi primijetiti da je u zadnje vrijeme aktivnost oko izrade projekata sve značajnija.

Izvan je svake sumnje da je permanentno obrazovanje fenomen koji je u direktnoj funkciji s djelotvornošću udruženog rada. Tom fenomenu mi zasad posvećujemo premalo pažnje, što će svakako u budućnosti trebati ispraviti. Doduše, Fakultet se malim dijelom svojih radnih potencijala uključio u proces permanentnog obrazovanja (permanentno obrazovanje za potrebe SDK, "Croatite", zatim seminari u zajedništvu s Privrednom komorom regije i sl.), što predstavlja potku na kojoj se mogu graditi daljnje aktivnosti. Dakako, preduvjet tome su i određena organizacijska i kadrovska rješenja koja se u tom segmentu aktivnosti trebaju donijeti.

IV. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Ovom kratkom analizom suradnje izmedju fakulteta i udruženog rada htjeli smo pokazati značenje ovog društvenog zadatka koji ima naš Fakultet, a s druge strane ukazati i na daljnje mogućnosti koje tu postoje.

Sigurno je da smo postigli određene rezultate u povezivanju s udruženim radom, ali je takodjer nedvojbeno da tu moramo uložiti još mnogo dodatnog stvaralačkog napora kako bismo tu suradnju intenzivirali i digli na višu razinu, od čega će koristiti imati i Fakultet i udruženi rad.

Mi trebamo ostvariti, kao što smo već isticali, proces integracije obrazovanja u jedan jedinstveni sistem udruženog rada, njegovo dovodjenje u funkciju društvenih razvojnih potreba.

Pri tome je eliminiranje ostataka starog sistema i afirmacija principa neposredne i slobodne razmjene rada izmedju obrazovanja i proizvodnje na konkretnim programima odgoja i obrazovanja od presudnog značenja za razvoj samoupravnih odnosa, za čvršće povezivanje obrazovnog rada s ostalim udruženim radom, za uspjeh samoupravnog preobražaja odgoja i obrazovanja.

Naš Fakultet treba da u narednom razdoblju svoju pažnju u velikoj mjeri usmjeri upravo na ovu problematiku. Unapredjenje suradnje s udruženim radom, prijelaz na slobodne i neposredne oblike razmjene rada treba biti "conditio sine qua non" naše aktivnosti i naših perspektivnih opredjeljenja.

L I T E R A T U R A :

1. S.Bratko, P.Piskač: "Neki aspekti povezivanja FOI-a s udruženim radom", Interfakultetska konferencija, Beograd, 1977.
2. Deseti kongres SKJ, Komunist, Beograd, 1975.
3. ZUR, Zakon o visokom obrazovanju SRH.
4. Interni dokumenti FOI i RSIZ-a za usmjereno obrazovanje.

Primljeno: 1981-11-10

S.Bratko, P.Piskač, Die Verbindung der Fakultät mit der assoziierten Arbeit

ZUSAMMENFASSUNG

Das grundlegende Postulat der Erziehungs- und Bildungsreform, die Verbindung der Wissenschaft mit der Praxis, die Annäherung der Fabrik und der Schule, ist gründlich in unseren gesellschaftlichen Dokumenten bearbeitet. Es scheint, dass die Bestimmungen unzweideutig und klar sind, und dass der Prozess, aus diesen Positionen gesehen, nur in relativ kurzer Zeit möglich ist. Es besteht doch ein Missklang zwischen der genannten Bestimmung und der realen Situation in unserer wirtschaftlichen und wissenschaftlichen Praxis. Die konkreten Ergebnisse bestehen doch, aber man muss hervorheben, dass sie die Bedürfnisse der Entwicklung unserer Gesellschaft nicht befriedigen. Es besteht auch ein bedeutender Missklang zwischen der Wissenschaft und der Praxis, besonders in einigen Tätigkeiten. Ausserdem gibt es auch zwei getrennte Entwicklungslinien (die Wissenschaft für sich, die Praxis für sich), anstatt dass sie eine integrierte Einheit bilden, die nur in der Gemeinschaft optimale Ergebnisse erzielen kann. Die wissenschaftliche Theorie ist

kein Dogma und hat keinen Selbstzweck und sie kann ihre Position auf dem wissenschaftlichen Thron nur dann beibehalten, wenn sie in der Praxis verifiziert ist und wenn stets ein Dynamismus der Verifikation besteht. Dasselbe bezieht sich auch auf die Praxis, die ohne Wissenschaft auf die Mediokrität, die Nachahmung, geringere Ergebnisse, die Abhängigkeit und sehr oft auf das schlimmste, auf den Rückgang und Verfall, verurteilt ist.

Die Verfassung, das Gesetz über die assoziierte Arbeit und das Gesetz über die Hochschulausbildung verlangt eine intensive Aktivität der Organisationen der assoziierten Arbeit in der Hochschulausbildung durch die Gesellschaftsabsprache und durch den freien Arbeitsaustausch mit den Organisationen der assoziierten Arbeit in der Wirtschaft und Geisteswissenschaft.

Die Aufgaben, die aus diesen Dokumenten hervorgehen, können erfolgreich durch das Zusammenwirken der assoziierten Arbeit in der materiellen Produktion und in den geisteswissenschaftlichen Tätigkeiten einerseits, und durch eine permanente Absprache und die Koordination der verwandten Organisationen der assoziierten Arbeit in der Hochschulausbildung andererseits, verwirklicht werden.

Auch unsere Fakultät soll in dem nächsten Zeitraum ihre Aufmerksamkeit gerade auf diese Problematik richten. Die Förderung der Zusammenarbeit mit der assoziierten Arbeit, der Übergang auf freie und unmittelbare Formen des Arbeitsaustausches muss "conditio sine qua non" unserer Aktivität und der weiteren Bestimmungen sein.

(Prijevod: Vesna Šimunić-Vučković)